

Il. 1. Mikołaj Erler (?), kur bractwa strzeleckiego w Warszawie z r. 1552.
(Fot. H. Romanowski)

MICHAŁ WALICKI

DOMNIEMANE DZIEŁO MIKOŁAJA ERLERA

Szczeniwe odnalezienie srebrnego kura, godła bractwa strzeleckiego w Warszawie z 1552 r., zaliczanego niedawno jeszcze do strat powojennych, upoważnia, w oparciu o nowe materiały, ponownie powrócić do tego tematu, zasygnalizowanego przeze mnie przed kilku laty. Zabytek ten parokrotnie już był publikowany, wymieniano go nieraz w wydawnictwach encyklopedycznych¹. Ograniczam się tedy do przypomnienia, że jest to zwyczajowe godło bractw strzeleckich, wykonane w srebrze, o wysokości 18, szerokości u podstawy 17,1 cm (il. 1).

Figurka ptaka w złoczonej koronie, starannie, niemal wykwinicie cyzelowana, stoi na podstawie w kształcie uciętej gałązki o trzech obrabanych mniejszych gałązkach czy sęczkach. Na sztorcach czterech zacięć widnieją: a) data 1552, b) gmerk złotnika,

c) monogram NE, d) znak w formie półksiężyca o trzech promieniach zwróconego barkiem do góry² (il. 2—5). Kurek noszony był zgodnie ze zwyczajem na szyi, na łańcuchu; celowi temu służyły cztery ucha umieszczone po bokach podstawy oraz dwa dalsze na grzbiecie między skrzydłami, podobnie jak i cztery otwory do przewleknięcia łańcucha widoczne w lewym skrzydle. Na ogół kurek warszawski powtarza dość wiernie podobne godła innych towarzystw strzeleckich w Polsce, natomiast zachowane sygnatury literowe i rysunkowe zapewniają mu wyjątkowe miejsce w rzędzie innych zabytków tego rodzaju.

Czas wykonania warszawskiego godła wyprzedza o lat trzynaście powstanie kura bractwa krakowskiego (1565), którego autor, o ile mi wiadomo, jest nieznany³. Archiwa przechowały natomiast nazwisko złot-

¹ Gołębiowski L., *Opisanie historyczno-statystyczne miasta Warszawy*, wyd. II, Warszawa 1827, s. 160; Moraczewski J., *Starożytności polskie*, I, Poznań 1842, s. 574; Kraushar A., *Kurek srebrny bractwa strzeleckiego z czasów Zygmunta Augusta (Zabytki warszawskie IV)*, Tygodnik Ilustrowany 1889, nr 49, s. 962; Gloger Z., *Encyklopedia staropolska*, II, Warszawa 1902, s. 121; Gembarzewski B., *Muzeum Narodowe w Warszawie*, Kraków 1926, nr 97; Brückner A., *Encyklopedia staropolska*, Warszawa 1937, s. 748; Walicki

M., *Dwa przyczynki do dziejów sztuki w Polsce XVI w.*, *Przegląd historyczny XXXVII* (1948), s. 243-245.

² Znak taki występuje często na warszawskich wyrobach złotniczych aczkolwiek bliżej jest nieokreślony. Informację tę zawdzięczam mgr B. Kopydłowskiemu.

³ Por. *Starożytności i pomniki Krakowa*, Kraków 1847, z. III, (*O Towarzystwie strzeleckim w Krakowie*); Grabowski A., *Starożytnicze wiadomości o Krakowie*, Kraków 1852, s. 193. Poza tym Gloger i Brückner, jw.